

Otwarcie uproszczonej restrukturyzacji a odpowiedzialność kadry menedżerskiej

W Tarczy 4.0 przewidziano szczegółowe regulacje, zwalniające w określonych przypadkach kadrę menedżerską z odpowiedzialności za zobowiązania podmiotu, którym kierują. Czy ochrona ta obejmuje każdy rodzaj zobowiązań?

Polski prawodawca, celem wsparcia przedsiębiorców w walce z perturbacjami ekonomicznymi wywołanymi pandemią COVID-19, skonstruował w Tarczy 4.0 [patrz podstawa prawna] ulepszoną formę postępowania o zatwierdzenie układu – uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne (tzw. UPR). Aby jednak przepisy rzeczywiście były stosowane, ustawodawca musiał pomyśleć o objęciu ochroną kadrę menedżerską – gdyby zasady przejścia zobowiązań ze spółek na członków zarządu były dla tych ostatnich zbyt surowe, często nie decydowałoby się oni na opcję restrukturyzacyjną i ratowanie przedsiębiorstwa, a kierując się ochroną własnego interesu, od razu występowali do sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Dlatego też w Tarczy 4.0 przewidziano szczegółowe regulacje, zwalniające w określonych przypadkach kadrę menedżerską z odpowiedzialności za zobowiązania podmiotu, którym kierują. Przepisy podejmujące omawiane zagadnienie są jednak dosyć skomplikowane – warto przyjrzeć im się z bliska, aby wiedzieć, jak zapewnić członkom zarządu możliwie najlepszą ochronę oraz poznać wątpliwości dotyczące tego, czy ochrona w Tarczy 4.0 obejmuje każdy rodzaj zobowiązań.

1. Kiedy zobowiązania nie przejdą na menedżerów?

Mówiąc obrazowo, Tarcza 4.0 obejmuje ochroną majątek prywatny członka kadry menedżerskiej, gdy zmaterializuje się następujący pakiet: otwarcie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego we właściwym czasie (tj. co do zasady najpóźniej w terminie 30 dni od popadnięcia w niewypłacalność) + jedno ze zdarzeń wskazanych w ustawie (nazywamy je dalej: „zdarzeniami towarzyszącymi”).

Pierwsze z powyższych zdarzeń towarzyszących to zatwierdzenie układu w UPR. Jeżeli zatem otwarto postępowanie we właściwym czasie, negocjacje z wierzycielami zostały zwieńczone przyjęciem układu (regulującego wzajemne stosunki na linii dłużnik-wierzyciele), a następnie sąd zaakceptował treść rzeczowego układu, to menedżerowie zostają zwolnieni z odpowiedzialności za zobowiązania spółki, na której czele stoją.

WAŻNE!

W art. 25 ust. 1 Tarczy 4.0 przewidziano, iż w razie dokonania obwieszczenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (MSiG) o otwarciu uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu w terminie do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i pod warunkiem prawomocnego zatwierdzenia układu w ramach tego postępowania, odpowiedzialność członka zarządu spółki kapitałowej za zobowiązania wymienione w tym przepisie jest wyłączona.

Co w przypadku, gdy układ nie zostanie prawomocnie zatwierdzony?

Wówczas, aby doszło do zwolnienia menedżera z odpowiedzialności za zobowiązania spółki, konieczne będzie wykazanie jednego z pozostałych „zdarzeń towarzyszących”. W pewnym uproszczeniu, członek kadry zarządczej będzie musiał wykazać, że:

- w następstwie przeprowadzenia uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu, doszło do otwarcia postępowania sanacyjnego lub do złożenia uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości, albo że
- w terminie 7 dni od umorzenia tego postępowania wskutek upływu 4 miesięcy od jego otwarcia, złożony został wniosek o ogłoszenie upadłości albo wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, w następstwie którego doszło do otwarcia takiego postępowania.

Powyższe zdarzenia stanowią dodatkową przesłankę, której spełnienie skutkuje zwolnieniem z odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych.

Norbert Frosztęga
adwokat, doradca
restrukturyzacyjny, partner
w Zimmerman Sierakowski
i Partnerzy

niem z odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych.

Za jakie zobowiązania członek zarządu nie będzie odpowiadał?

Jeżeli wystąpiły zdarzenia skutkujące objęciem menedżerów ochroną, zostają oni zwolnieni z odpowiedzialności za:

- szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie wynikającym z ustawy Prawo upadłościowe (p.u.; termin ten przywołaliśmy już wcześniej – 30 dni od popadnięcia w niewypłacalność);
- zobowiązania spółki, o których mowa w art. 299 § 1 Kodeksu spółek handlowych („k.s.h.”);
- zaległości podatkowe, o których mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej („o.p.”).

Co istotne, niezależnie od możliwości zwolnienia się członków zarządu z odpowiedzialności za zobowiązania spółki na podstawie Tarczy 4.0, zarówno art. 299 k.s.h., jak i art. 116 o.p. przewidują „własne” podstawy do przyznania menedżerom ochrony.

Art. 299 § 1 k.s.h. statuuje zasadę solidarnej odpowiedzialności członków zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością za ich zobowiązania, która uaktywnia się w razie stwierdzenia bezskuteczności egzekucji wobec spółki.

Członek zarządu może uwolnić się od odpowiedzialności, wykazując:

Po pierwsze, że we właściwym czasie złożono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu;

WAŻNE!

Dla zaistnienia skutku polegającego na zwolnieniu z odpowiedzialności, w przypadku wniosku o ogłoszenie upadłości, konieczne jest jedynie jego złożenie w odpowiednim terminie. W przypadku procedur restrukturyzacyjnych, wyłączenie odpowiedzialności nastąpi dopiero wtedy, gdy w terminie do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, sąd restrukturyzacyjny bądź to rozpozna wniosek dłużnika o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego i wyda postanowienie o jego otwarciu bądź to zatwierdzi układ w ramach postępowania o zatwierdzenie układu. Różnica jest istotna. Samo wystąpienie z wnioskiem restrukturyzacyjnym nie wyłącza odpowiedzialności. Dopiero pozytywne rozpoznanie wniosku w odpowiednim momencie (na które to rozpoznanie oczekuje się niekiedy dość długo wobec jedynie instrukcyjnych terminów dla sądu) przynosi bezpieczeństwo kadry menedżerskiej.

Po drugie, brak winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (np. powołując się na długotrwałą chorobę);

Po trzecie, że pomimo niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu

Iwo Jedliński
aplikant adwokacki w Zimmerman
Sierakowski i Partnerzy

w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu, wierzyciel nie poniósł szkody.

Art. 116 p.u. podobnie (choć nie tożsamo) reguluje zasady odpowiedzialności kadry menedżerskiej w odniesieniu do zobowiązań podatkowych (przy czym przepis dotyczy wszystkich spółek kapitałowych).

2. W UPR łatwiej o skutek w postaci zwolnienia z odpowiedzialności

Art. 25 ust. 1 Tarczy 4.0 skutek w postaci zwolnienia z odpowiedzialności członków zarządu wiąże z dokonaniem obwieszczenia o otwarciu UPR w MSiG w terminie do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a nie z faktem zatwierdzenia układu. W dalszej kolejności będzie musiał wystąpić jeszcze jedno zdarzenie towarzyszące, aby finalnie doszło do zwolnienia z odpowiedzialności, niemniej jednak łatwo postawić pierwszy krok na drodze do objęcia ochroną kadrę menedżerską.

Porównując podstawy zwolnienia z odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania spółki przyjęte w Tarczy 4.0 z tymi z k.s.h. oraz o.p., trzeba więc dojść do wniosku, że łatwiej zaktualizować ochronę menedżerów przewidzianą w regulacji „covidowej”.

Uzasadnieniem powyższego jest zwłaszcza to, że aktywność tradycyjnej ochrony członków zarządu jest w pewnym stopniu uzależniona od sprawności działania sądu. Aby członkowie zarządu zostali zwolnieni z odpowiedzialności na zasadach z k.s.h. i o.p., to w terminie 30 dni od popadnięcia spółki w niewypłacalność musi dojść do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub otwarcia przez sąd postępowania restrukturyzacyjnego (a w przypadku postępowania o zatwierdzenie układu, zatwierdzenia układu). Jednak o ile wystąpienie z wnioskiem o ogłoszenie w danym terminie zależy wyłącznie od dłużnika, to już to, kiedy sąd rozpozna wniosek o otwarcie restrukturyzacji (zatwierdzenia układu), zależy w dużej mierze od rzutkości działania rzeczoności sądu. Jeżeli zatem członek zarządu chce mieć pewność, że zgodnie z zasadami ogólnymi (k.s.h. i o.p.) nie zostanie pociągnięty do odpowiedzialności za zobowiązania spółki, to zasadniczo musi wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie upadłości – w przypadku wniosku restrukturyzacyjnego, nie jest bowiem pewne, że sąd rozpozna go na czas.

Z kolei na kanwie Tarczy 4.0, menedżer nie zawsze musi uruchamiać opcję upadłościową, aby czuć się bezpiecznie. Zwolnienie z odpowiedzialności następuje, gdy w terminie 30 dni od popadnięcia dłużnika w niewypłacalność w MSiG dokonane zostanie obwieszczenie o otwarciu UPR, a następnie wystąpi jeszcze jedno zdarzenie, również niezależne od sprawności działania sądu.

3. Wątpliwości co do zakresu zobowiązań i reżimów odpowiedzialności uwzględnionych w treści art. 25 ust. 1 Tarczy 4.0

Istotne wątpliwości budzi przyczyna oraz konsekwencje nieuwzględnienia wprost w katalogu

zobowiązań wskazanych w art. 25 ust. 1 Tarczy 4.0 (czyli tych, których dotyczy wyłączenie z odpowiedzialności) m.in. zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne oraz tytułu składek na Fundusz Pracy, Fundusz Solidarnościowy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, których nieuregulowanie może stanowić podstawę do orzeczenia o solidarnej odpowiedzialności za zaległości składowe na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Skoro bowiem legislatura chciała objąć ochroną członka zarządu działającego w dobrej wierze, to dlaczego cofnęła się w pół kroku, nie rozszerzając ochrony na tzw. „zobowiązania składowe”? W literaturze prawnej wskazuje się, że jest to wyraz ewidentnej niekonsekwencji ustawodawcy. Teza ta może jednak budzić wątpliwości.

Co prawda, art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (u.s.u.s.) odsyła do odpowiedniego stosowania wobec należności z tytułu składek m.in. art. 116 o.p., jednak okoliczność ta nie zmienia faktu, że źródłem solidarnej odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych za zaległości składowe pozostają przepisy u.s.u.s., a nie przepisy o.p., a sama podstawa solidarnej odpowiedzialności jest przewidziana w u.s.u.s.

Również wykładnia systemowa kieruje do odmiennych wniosków. Tytułem przykładu wskazać można, że w ramach postępowania upadłościowego ustawodawca przyznał pierwszeństwo w zaspokojeniu przypadającym za trzy ostatnie lata przed ogłoszeniem upadłości należnościom z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, które zaspokajane są w I kategorii, a więc w wyższej niż chociażby wierzycielności podatkowe. Natomiast w Prawie restrukturyzacyjnym ustawodawca postanowił, że zasadniczo propozycje układowe dotyczące należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne mogą przewidywać wyłącznie rozłożenie na raty lub odroczenie terminu płatności, ale już nie zmniejszenie wysokości, jak np. w przypadku zobowiązań podatkowych. Są to przykłady uprzywilejowania należności składowych.

Z drugiej strony, względem celów, które przyświecały wprowadzeniu UPR, sugeruje wniosek, że spełnienie przesłanek przewidzianych w art. 25 ust. 1 Tarczy 4.0 mimo wszystko powinno skutkować wyłączeniem odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych również za zaległości składowe.

Za taką konkluzją przemawia także zbliżony charakter solidarnej odpowiedzialności podatkowej i solidarnej odpowiedzialności z tytułu zaległości składowych członków zarządu spółek kapitałowych. Podobieństwo widać już gołym okiem za sprawą techniki legislacyjnej zastosowanej przez ustawodawcę w art. 31 u.s.u.s., tj. odesłania do stosowania szeregu przepisów o.p., w tym m.in. art. 116 o.p. określającego zasady solidarnej odpowiedzialności członków zarządu za zaległości podatkowe.

Wątpliwości będzie musiało rozstrzygnąć orzecznictwo. Na ten moment wypada jedynie podkreślić, że przedstawiona niejasność jest dalece niepożądana z punktu widzenia pewności obrotu, ale też realizacji celów, które ustawodawca postawił przed UPR. Do czasu ukształtowania się w tym obszarze praktyki orzeczniczej, zakres zwolnienia za zobowiązania z Tarczy 4.0 pozostanie niestety pod znakiem zapytania. /@

Podstawa prawna: Ustawa z 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (tekst jedn. DzU z 2021 r., poz. 1072 ze zm.)